

Henrik Andersson

Beskattning av säkringsarrangemang för fordringar och skulder

I artikeln diskuteras några problem kring beskattning av fordringar och skulder, huvudsakligen då de ingår i säkringsarrangemang. Framställningen pekar i synnerhet på några svårigheter som uppstår för företag som redovisar enligt de nya internationella standarderna.

1 Inledning

Föregående artikel i ämnet behandlade huvudsakligen säkringsarrangemang av icke-monetära poster.¹ Tyngdpunkten låg på de nya skattereglerna om värdering till verkligt värde av lager av finansiella instrument. För närmare förklaring och bakgrund till dessa regler hänvisas dit. Denna framställning tar sikte på motsvarande analys av säkringsarrangemang av fordringar, skulder och kontanter i utländsk valuta, dvs. sådana poster som omfattas av 14 kap. 8 § IL, i fortsättningen lite slarvigt benämnda "monetära poster" (begreppet är i redovisningen något vidare än som avses här).

Anledningen till att dessa poster förtjänar en separat behandling är att dessa inbegriper en ytterligare parameter av komplexitet, eftersom dess valutakomponent beskattas löpande även om den slutligen beskattas enligt kapitalreglerna. De behandlas således som ett mellanting av lager och kapitaltillgångar. Framställningen kommer att belysa hur reglerna kring löpande beskattning av dessa poster harmonierar med de nya reglerna om beskattning av lager av finansiella instrument, i synnerhet då de ingår i säkringsarrangemang.

Avsnitt 2-3 tecknar en allmän bild av problematiken kring redovisning och beskattning av monetära poster. Avsnitt 4 illustrerar ett par praktiska exempel. I avsnitt 5 undersöks om en redovisning enligt IFRS är förenlig med 14 kap. 8 § IL. Tillgångar i utländsk valuta kan säkras på andra sätt än med terminskontrakt, t.ex. genom att upptagande av lån i utländsk valuta. Detta specialfall kommenteras i avsnitt sex. Beträktelsen avslutas med en utvärdering av reglerna i avsnitt sju.

2 Redovisning och beskattning av monetära poster

I redovisningen resultatförs som huvudregel valutakursförändringar på monetära poster. Enligt IAS 21 skall således monetära poster i utländsk valuta löpande räknas om till balansdagskurs² och motsvarande bestämmelse i ÅRL återfinns i

¹ Andersson, Beskattning av säkringsarrangemang för finansiella lagertillgångar, SN 2007 s. 744 ff.

² IAS 21 p. 23.

4 kap. 13 §. Dessa bestämmelser gäller oavsett till vilken kategori av finansiella instrument enligt IAS 39 och ÅRL 4 kap. som den monetära posten klassificerats, d.v.s. även valutafluktuationer på poster som redovisas enligt 4 kap. 14 b § ÅRL skall föras över resultatet.

Även vid beskattningen utgör valutakomponenten på monetära poster en främmande fågel. Alla värdeförändringar på kapitalvinstbeskattad egendom beskattas vid realisation utom just monetära poster, vilka beskattas löpande, 14 kap. 8 § IL:

”Fordringar, skulder, avsättningar och kontanter i utländsk valuta, som inte tas upp till det verkliga värdet enligt 17 kap. 20 §, skall värderas till kursen vid beskattningsårets utgång. Om det finns ett terminskontrakt eller någon annan liknande valuta-säkringsåtgärd för en sådan post, skall posten tas upp till det värde som motiveras av valutasäkringen under förutsättning att

- samma värde används i räkenskaperna, och
- värderingen står i överensstämmelse med god redovisningssed.”

Andra meningen i bestämmelsen kommer i fortsättningen att benämnas ”säkringsbestämmelsen”. När man närmar sig denna bör man komma ihåg att den konstruerades i en miljö där god redovisningssed i detta avseende kom till uttryck i BFN R 7 och RR 8 (vissa av punkterna är alltså tillämpliga för företag som inte tillämpar de nya reglerna i 4 kap. ÅRL). Enligt dessa skall valutasäkrade fordringar och skulder värderas i enlighet med transaktionernas ekonomiska innebörd. Både fordring/skuld och säkringsinstrument ses enligt BFN som en helhet och förändringar i växelkursen påverkar inte värdet på någondera post, dvs. båda tas upp till anskaffningsvärde.

Mot den bakgrunden är formuleringen av 14 kap. 8 § IL logisk. Värdeförändringar påverkar inte värdet på den säkrade posten i redovisningen och formuleringen att posten skall tas upp till det värde som ”motiveras av valutasäkringen” blir meningsfull. Men matchning mellan säkrad post och säkringsinstrument uppnås med de nya redovisningsreglerna genom att båda värderas till verkligt värde. För IFRS-företag har det därmed blivit lite bekymmersamt. Formuleringarna att ”posten skall tas upp till det värde som motiveras av valutasäkringen” och att ”samma värde skall användas i räkenskaperna” kan svårligen förenas med den redovisning som IFRS föreskriver. Ett IFRS-företag som valutasäkrat monetära poster kan därför inte tillämpa säkringsbestämmelsen och den monetära posten kommer att tas upp till kursen vid beskattningsårets utgång samtidigt som säkringsinstrumentet (termin el. dyl.) beskattas enligt kapitalreglerna och tas upp till anskaffningsvärde.

3 Rådets för finansiell rapportering rekommendation 2:1

Av denna anledning tillåter rådet för finansiell rapportering (som tidigare kallades sig för redovisningsrådet, i fortsättningen benämnt RFR) avvikelser från IFRS för juridiska personer. I RFR 2:1 p. 73 anges sålunda:

”Med hänsyn till sambandet mellan redovisning och beskattning behöver företag inte tillämpa IAS 39. Företag som inte följer IAS 39 ska, för samtliga finansiella instrument, tillämpa en metod med utgångspunkt i anskaffningsvärde enligt ÅRL.”

Och punkt 44 föreskriver:

”Skulder som utgör säkringsinstrument avseende juridisk persons investering i dotterföretag/intresseföretag/joint ventures behöver inte omvärderas till balansdagens kurs, om säkringsredovisning sker i enlighet med den beskrivning av valutasäkring som återfinns i bilaga 2 till RR 8 Redovisning av effekter av ändrade valutakurser. Detta innebär en fortsatt tillämpning av vad som anges i BFN R 7 Värdering av fordringar och skulder i utländsk valuta p. 8, 15 och 19. Anledningen till detta undantag från IAS 21 och säkringsredovisningsreglerna i IAS 39, är sambandet redovisning och beskattning.”

P 73 tar i huvudsak sikte på verkligt värde säkringar och kassaflödessäkringar medan p.44 behandlar säkringar av nettoinvesteringar i utlandsverksamhet. Även om BFN R 7 endast nämns i den senare punkten kan man nog utgå från att den metod som föreskrivs där även gäller för verkligt värde säkringar och kassaflödessäkringar.

Om den juridiska personen väljer att tillämpa RFR 2:1, d.v.s. en tillämpning enligt BFN R 7, kommer någon omvärdering till balansdagens kurs inte att ske. Den juridiska personen redovisar istället både säkringsinstrument och säkrad post till anskaffningsvärde. Formuleringen i 14 kap. 8 § IL, att den monetära posten får tas upp till det värde som motiveras av valutasäkringen, innebär då att den monetära posten tas upp till anskaffningsvärde vid beskattningen (eftersom den tas upp till anskaffningsvärde även i redovisningen). Kravet på att den säkrade posten tas upp till samma värde i redovisning och beskattning har därmed blivit uppfyllt.

Säkringsinstrumentet omfattas inte av 14 kap. 8 § IL utan av kapitalreglerna, vilket innebär att värdeförändringar inte beskattas löpande utan först vid avyttring. Även säkringsinstrumentet skall således tas upp till anskaffningsvärde vid beskattningen.

Skulle säkringsinstrumentet vara ett lagerinstrument blir 17 kap. 20 § IL tillämpligt, enligt vilken det står den skattskyldige fritt att välja mellan verkligt värde och anskaffningsvärde. Inte heller i det fallet bör reglerna orsaka några problem. Om lagret värderas till anskaffningsvärde tillämpas säkringsbestämmelsen i 14 kap. 8 § IL 1 st. 2 meningen, d.v.s även den säkrade posten tas upp till anskaffningsvärde. Och om lagret värderas till verkligt värde bör bestämmelsen i 17 kap. 20 a § IL bli tillämplig, dvs. säkringsinstrumentet tas även i den situationen upp till anskaffningsvärde. (För att ge en uttömmande redovisning skall också konstateras att om både säkrad post och säkringsinstrument är lager, blir 17 kap. 20 § IL tillämplig på båda, dvs. båda tas upp till verkligt värde eller samlat anskaffningsvärde.)

RFR har således ”reparerat” situationen i den meningen att skattskyldiga som väljer att redovisa enligt RFR2:1/BFN R 7 får använda 14 kap. 8 § IL på det sätt som bestämmelsen är avsedd för, d.v.s. matchning mellan säkringsinstrument och säkrad post uppnås genom att båda tas upp till anskaffningsvärde.

4 Den skattskyldige väljer att inte använda RFR 2:1/BFN R7

Att det uppstår problem att tillämpa 14 kap. 8 § IL om RFR2:1/BFN R 7 inte tillämpas i ”ordinära” säkringsarrangemang har redan konstaterats. Om arrangemanget har satts upp i ett sådant företag som driver handel med finansiella instrument i en sådan omfattning att den ena eller båda poster är sådant lager som får redovisas till verkligt värde eller samlat anskaffningsvärde, t.ex. treasury-

bolag, uppstår ytterligare problem vilka kan illustreras med ett par exempel. Och beträffande dessa företag kan det vara värt att komma ihåg att RFR 2:1 p. 73 är frivillig.

4.1 Säkrad post är inte lager

Ett moderbolag valutasäkrar fordringar, t.ex. långsiktigt innehavda obligationer, med valutaterminer som antas ingå i internbankens lager av finansiella instrument. I redovisningen kommer, om RFR 2:1 p. 71/BFN R 7 inte tillämpas, valutasvängningarna på fordringarna att resultatföras och mötas av lika stora värdeförändringar på valutaterminerna.

Vad gäller den skattemässiga behandlingen kan först konstateras att säkringsredovisning normalt inte behöver tillgripas på monetära poster eftersom valuta-komponenten resultatförs löpande. Valutaterminen och valutakomponenten på fordringarna förs mot varandra resultatmässigt "per automatik", dvs. valuta-komponenten i både säkringsinstrument och säkrad post redovisas till verkligt värde med tillämpning av "ordinarie" redovisningsregler.³

Av denna anledning blir specialregeln i 17 kap. 20 a § IL, som stipulerar att instrument som säkrar andra poster än lager skall tas upp till anskaffningsvärde, inte tillämplig eftersom denna endast gäller då säkringsredovisning får tillämpas. Värdeförändringar på säkringsinstrumenten kommer istället att behandlas enligt 17 kap. 20 § IL, d.v.s. de ingår i lagret som får värderas till verkligt värde eller anskaffningsvärde.

Den säkrade posten är inte lager och beträffande denna får 14 kap. 8 § IL konsulteras. Enligt denna skall valutasäkrade monetära poster tas upp till det värde som motiveras av valutasäkringen. Men det gäller bara om samma värde används i räkenskaperna. Som konstaterats ovan blir så inte fallet eftersom de monetära posterna och dess säkringsinstrument redovisas var för sig till verkligt värde (säkringen uppnås genom att värdeförändringarna på de båda posterna går mot varandra).

Den säkrade monetära posten skall således tas upp till kursen vid beskattningsårets utgång.⁴ Om den skattskyldige väljer att värdera lagret (i vilken säkringsinstrumentet ingår) till anskaffningsvärde får reglerna inte avsedd effekt.

För den skattskyldige framstår det således som fördelaktigt att inte tillämpa RFR2:1/BFN R7 i denna situation. Säkringsbestämmelsen i 14 kap. 8 § IL blir inte tillämplig och valutaeffekten på den säkrade posten måste därför tas upp till beskattning. Den skattskyldige kan möta denna effekt genom att ta upp lagret av säkringsinstrument till verkligt värde. Men om valutakursen har rört sig så att värdet på den säkrade posten har minskat, kan han välja att ta upp lagret till samlat anskaffningsvärde och på så sätt utverka en skattekredit.

³ Detta kanske tar lite ytterligare förklaring. Säkringsredovisning behöver bara tillgripas när värdeförändringar på säkringsinstrument och säkrad post förs till olika perioder. Eftersom valuta-komponenten av värdeförändring på finansiella instrument som redovisas enligt 4 kap. 14 b § ÅRL, till skillnad mot räntekomponenten, värderas löpande behöver säkringsredovisning inte tillgripas med avseende på valutakomponenten om företaget redovisar enligt IFRS (om företaget redovisar enligt BFN R 7 lär det dock bli frågan om säkringsredovisning).

⁴ Notera att 14 kap. 8 § 2 st. inte helar detta problem eftersom den säkrade posten inte är ett sådant lager som anges i 17 kap. 20 § (även om säkringsinstrumentet är det).

4.2 Den säkrade posten är lager

Är även den säkrade posten, d.v.s. fordringen/obligationen, lager blir 17 kap. 20 § IL tillämplig på fordringen. I så fall blir tillämpningen av 14 kap. 8 § IL avhängig av hur den skattskyldige väljer att värdera sitt lager av finansiella instrument. Om han väljer att värdera det till verkligt värde blir 14 kap. 8 § IL inte tillämplig (se bestämmelsens första mening). Både säkrad post och säkringsinstrument kommer då att omfattas av 17 kap. 20 § IL och värdeförändringar tar ut varandra.

Väljer han att värdera det till anskaffningsvärde blir 14 kap. 8 § IL tillämplig. Här inställer sig frågan om säkringsbestämmelsen kan användas (d.v.s. 14 kap. 8 § 2 meningen IL). Rekvisiten anges i de två strecksatserna. Den första strecksatsen, att samma värde skall användas i räkenskaperna, är enligt andra stycket undantagen i detta fall. Den andra strecksatsen är emellertid inte undantagen och enligt denna skall värderingen av den säkrade posten stå i överensstämmelse med god redovisningssed. Men kan det vara god redovisningssed att ta upp säkrad post till anskaffningsvärde för företag som valt att inte tillämpa RFR2:1? Lagstiftaren har uppenbarligen ansett det, i annat fall skulle även andra strecksatsen undantagits. För att undantaget för den första strecksatsen skall ha någon praktisk betydelse måste det innebära att det räcker med att det kan vara god redovisningssed att ta upp posten till anskaffningsvärde i största allmänhet, även om det inte är det för just företaget ifråga. Resonemanget känns inte helt övertygande, men om det håller så kan den säkrade posten värderas enligt säkringsregeln, d.v.s. till det värde som motiveras av valutasäkringen och skattemässig matching mellan säkrad post och säkringsinstrument uppnås därmed.⁵

5 IFRS-periodisering och svenska skatteregler

För att sammanfatta så långt medför säkringsbestämmelsens krav på att samma värde skall användas i räkenskaperna vissa problem. Anledningen är att IAS 39 föreskriver en annan metod än BFN R 7, vilken var den metod som lagstiftaren anpassade skattelagen till när 14 kap. 8 § IL tillkom. Den svenska "anpassningsrekommendationen" till de internationella standarderna – RFR 2 – har mildrat dessa negativa effekter.

De internationella redovisningsstandarderna avviker emellertid inte från den svenska endast när det gäller redovisning av säkringsarrangemang. En huvudlinje i internationell redovisning är utvecklingen mot värdering till verkligt värde av allt fler typer av tillgångar/skulder. Frågan om värdering till verkligt värde eller anskaffningsvärde är egentligen en periodiseringsfråga och i svensk skatterätt har denna i stor utsträckning tillhört det kopplade området, 14 kap. 2 § IL. Denna ordning har varit praktisk eftersom lagstiftaren inte behövt bekymra sig nämnvärt för periodiseringsfrågor. Så länge beskattningen följt redovisningen har man inte behövt ta ställning till de ständigt nya frågor som uppkommer i periodiseringssammanhang. Systemet har fungerat bra även i praktiken – dom-

⁵ Man bör emellertid inte se detta som en regelkonflikt mellan 14 kap. 8 § (som alltså innebär att posten skall tas upp till kursen vid beskattningsårets utgång) och 17 kap. 20 § IL (som ger den skattskyldige rätt att ta upp posten till anskaffningsvärde). Anledningen är att huvudregeln i 14 kap. 8 § IL enligt dess första mening alltid gäller då den skattskyldige valt att ta upp lagret till anskaffningsvärde enligt 17 kap. 20 §. Monetära lagerposter som inte är föremål för valutasäkring skall alltså tas upp till kursen vid beskattningsårets utgång oaktat den skattskyldige valt att värdera lagret till anskaffningsvärde.

stolarna har i stor utsträckning följt redovisningsorganens uttalanden när periodiseringsfrågor kommit upp till prövning.

De nya internationella redovisningsstandarderna kan emellertid ställa till en del problem. Ty även om periodisering hör till det kopplade området, så gör inte kapitalvinstbeskattning det. Och i den mån redovisad periodisering till verkligt värde innefattar sådana värdeförändringar som beskattas inom ramen för kapitalvinstsystemet, kan rimligen inte redovisningen längre ligga till grund för beskattningen. Här möter den skattskyldige, som vi skall se, återigen problemet med att säkringsbestämmelsen i 14 kap. 8 § IL kräver överensstämmelse med redovisningen.

Gränsdragningen mellan ränta och kapitalvinst är en klassisk fråga, om vilken det har skrivits en hel del i doktrinen.⁶ Regeringsrätten har också det senaste decenniet avkunnat ett litet pärlband av domar i frågan.⁷ Domarna spretar en aning och det är inte alldeles enkelt att urskilja en röd tråd men om man skall våga sig på en sammanfattning av rättsläget, så kan man konstatera att sådana värdeförändringar på fordringar som är förutsägbara och som kan beräknas utifrån ett låneavtal, skall betraktas som ränta. Övriga värdeförändringar behandlas som kapitalvinst.

I linje med detta kan man konstatera att själva räntekupongerna som utgår på fordringar/skulder, vilka är förutsägbara och emanerar från låneavtalet, skall beskattas som ränta. Gränsdragningsfrågan mellan ränta och kapitalvinst uppkommer i första hand vid handel till över/underpris av principalbeloppet på fordringar/skulder, något som är ganska vanligt inom bl.a. internbanksverksamheter (och på penningmarknaden i stort). Orsaken är att värdet på fasträntefordringar/skulder varierar beroende på hur marknadsräntan utvecklar sig. Värdet på en fasträntefordran ökar exempelvis om marknadsräntan sjunker eftersom borgenären kan tillgodoräkna sig en högre ränta än den gällande marknadsräntan ur fordringen (i fortsättningen benämnt "räntespread").

I RÅ 1995 ref 71 III avsåg en innehavare av en realränteobligation (en slags nollkupongsobligation) att sälja denna under löptiden. Frågan var bl.a. vilken del av kapitalvinsten/förlusten som skulle beskattas som ränta och vilken del som kapitalvinst. Regeringsrätten beslutade att:

"Vid avyttring före inlösenstidpunkten skall ett belopp motsvarande realränta [dvs. den räntesats med vilken det nominella beloppet diskonterats för att nå till förvärvspriset vid utställandet av obligationen, förf. anm.] [...] från förvärvstidpunkten på den försålda obligationen beskattas som ränta. Ett belopp svarande mot på så sätt beskattade räntebelopp läggs till omkostnadsbeloppet för den avyttrade obligationen vid beräkning av realisationsvinst/realisationsförlust."

Realräntan skulle alltså beskattas som ränta – övrig del av vinst/förlust som kapital. Man kan också uttrycka det som att upplupen ej betalad ränta skall beskattas som ränta. Övrig del av vinst/förlust beskattas som kapitalvinst/förlust. Realräntan skall som nämnts periodiseras över löptiden vilket innebär att den redan är intäktsförd vid avyttringstidpunkten (och skall av den anledningen läggas till omkostnadsbeloppet).

⁶ Se sammanfattning av ett stort antal rättsfall avseende ränta vs kapitalvinst i Grönlund, Jörgen, SST 2003 s. 603 ff. Området berörs också av Hilling, Axel, *Income Taxation of Derivatives and other Financial Instruments*, s. 63 ff.

⁷ Domarna sammanfattas av Grönlund, J., a.a. På senare tid kan också nämnas regeringsrättens dom den 13 februari 2008, mål nr 1955/07.

Regeringsrättens slutsats är, mot bakgrund av doktrinen om förutsägbarhet vs oförutsägbarhet, logisk. Realräntan är förutsägbar. Innehavaren vet redan vid emissionstillfället hur mycket han får tillbaka vid förfall och kan också enkelt fördela denna intäkt över löptiden. Resterande del av kapitalvinsten är hänförlig till den oförutsägbara räntespreaden vilken således beskattas som en kapitalvinst. Slutsatsen bekräftades i RÅ 1997 ref 44 där det klargjordes att vinst/förlust vid försäljning av nollkupongsobligationer till tredje man skall beskattas som kapitalvinst.

Värdförändringar hänförliga till räntespreaden på fasträntefordringar behandlas alltså inom ramen för kapitalvinst skattemässigt. Om redovisningen föreskriver att denna typ av värdeförändring skall redovisas löpande (som ränta) måste det, såvitt jag kan förstå, innebära att redovisningen inte längre kan ligga till grund för beskattningen.⁸

När föreskriver då IFRS att dessa värdeförändringar skall redovisas löpande? IAS 39 tillhandahåller i princip två alternativ för att periodisera finansiella instrument; anskaffningsvärde med den s.k. effektivräntemetoden eller verkligt värde. Redovisning till verkligt värde innebär, som namnet antyder, att ett marknadsvärde beräknas på instrumenten vid varje rapporttillfälle (de olika teknikerna för att uppnå detta lämnas därhän i detta sammanhang). Med en redovisning till verkligt värde kommer således värdeförändringar hänförliga till räntespreaden att återspegla sig i det löpande resultatet. Om resonemanget ovan är korrekt kan denna periodisering inte godtas skattemässigt. Dessa värdeförändringar måste därför justeras i det skattemässiga resultatet, dvs. instrumenten kommer inte att tas upp till samma värde skattemässigt och redovisningsmässigt.

Detta påverkar också tillämpningen av 14 kap. 8 § IL. Den rimliga slutsatsen blir att säkringsbestämmelsen många gånger inte kan användas på monetära poster som värderas till verkligt värde eftersom de skattemässiga och redovisningsmässiga värdena inte överensstämmer. Den monetära posten skall därmed tas upp till kursen vid beskattningsårets utgång samtidigt som motsvarande säkringsinstrument, om denna ingår i ett lager som värderas till samlat anskaffningsvärde, inte påverkar det skattemässiga resultatet (eller om säkringsinstrumentet inte är lager och således beskattas enligt kapitalvinstreglerna).⁹

6 Hedgar av nettoinvestering i utlandsverksamhet – ett specialfall

Dessa säkringar avser att säkra företag från valutafluktuationer på värdet på utländska investeringar. Ett exempel kan vara ett företag som finansierar en utlandsverksamhet genom att ta upp ett lån i den lokala valutan. Svängningar på valutakursen på utlandsinvesteringen kommer då att motsvaras av svängningar på lånet.

Normalt skall värdeförändringar till följd av ändrade valutakurser på en investering (t.ex. aktieinnehav) i utlandsverksamhet inte få resultatpåverkan, IAS 21 p. 23 b. Enligt IAS 21 p. 23 a skall dock valutakursdifferenser på lån i utländsk valuta redovisas över resultatet. För att uppnå matchning mellan valutasväng-

⁸ Såvida inte fordringen/skulden är skattemässigt lager.

⁹ Det finns en viktig skillnad mellan RFR 2 och dess föregångare RR32. Enligt RFR 2 får företag låta bli att tillämpa IAS 39 helt och hållet. Det innebär att även reglerna kring verkligt värde av finansiella instrument kan undgås. Enligt RR32 avsåg undantaget endast mekanismerna för redovisning av säkringsarrangemang.

ningarna på lånet och utlandsinvesteringarna, måste alltså säkringsredovisning tillämpas (s.k. säkring av nettoinvestering i utlandsverksamhet). Enligt IAS 39 p. 102 får valutakurssvängningar på säkringar av nettoinvesteringar i utlandsverksamhet därför redovisas direkt mot eget kapital.

I denna situation lär inte 17 kap. IL komma in i bilden eftersom lånet ifråga inte utgör lager. Man får istället konsultera 14 kap. 8 § IL av vilken framgår att skulder i utländsk valuta skall tas upp till kursen vid beskattningsårets utgång såvida det inte finns en valutasäkringsåtgärd, vid vilken skuld istället skall tas upp till det värde som motiveras av valutasäkringen.

Det kan te sig långsökt att påstå att utlandsverksamheten är en valutasäkringsåtgärd för lånet. Å andra sidan behandlas både lån och nettoinvestering som en del i ett säkringsarrangemang enligt i IAS. Med stöd av det skulle man kunna hävda att lånet borde tas upp till det värde som motiveras av valutasäkringen, d.v.s. till anskaffningsvärde, vilket är det synsätt som skatteverket intagit.¹⁰ Även RFR tar upp just denna situation i RFR 2.1 p. 44 (citerad ovan).¹¹

Den slutliga beskattningen av denna typ av arrangemang har däremot prövats, RÅ 2007 not 28. Ett svenskt bolag redovisade en valutakursförlust vid försäljning av dotterbolagsaktier. Men eftersom aktierna hade förvärvats genom ett lån i samma valuta gjordes motsvarande vinst på lånet. Redovisningsmässigt gjordes därför ingen vinst/förlust. Men skattemässigt hamnade förlusten på aktierna i fällan (numera blir sådan förlust inte avdragsgill alls, 25 a kap. IL) samtidigt som vinsten på säkringsinstrumentet (lånet) blev skattepliktigt. Slutsatsen blir att säkringar av innehav i utländska dotterbolag, skapar en skatteosäkerhet i den meningen att transaktionen antingen blir dubbelt skattemässigt gynnsam (valutavinsten på aktierna blir skattefri samtidigt som valutaförlusten på säkringsinstrumentet blir avdragsgill) eller ogynnsam (förlusten på aktierna blir inte avdragsgill samtidigt som vinsten på säkringsinstrumentet blir skattepliktig).¹²

7 Slutord

Det har sedan något år stått klart att formuleringen i 14 kap. 8 § IL har blivit frånsprungen av utvecklingen på redovisningsområdet för företag som tillämpar IFRS. RFR har gjort ett tappert försök att lappa ihop regelverken med rekommendation 2:1 där en möjlighet öppnas för IFRS företag att redovisa på det "gamla" sättet. Och för företag utan lager av finansiella instrument tycks regelverket fungera någorlunda.

För företag med lager av finansiella instrument som säkrar monetära poster fick rekommendationen en oväntad effekt. Säkringsinstrument i dessa företag får sedan 2004 tas upp till det samlade anskaffningsvärdet eller verkligt värde. Att 14 kap. 8 § IL inte kan tillämpas när redovisning sker enligt IFRS behöver

¹⁰ Handledning för redovisning och beskattning, avsnitt 32.8.2.

¹¹ Värdeförändring på lånet skall inte resultatföras enligt vare sig enligt BFN R 7 eller IAS 39. Anledningen till att RFR tillät ett undantag från IAS i detta fall är balansräkningssidan. Enligt IAS skall valutakurssvängningarna på lånet bokas mot eget kapital och med en balansräkningsansats riskerar man därmed att inte uppfylla kravet på överensstämmelse mellan bokföring och beskattning i 14 kap. 8 § IL.

¹² Inom industrin förekommer det att man parerar detta genom att öka lånesäkringen med en tillväxtfaktor på 1,39. För det fall att aktierna ökar i värde och således också skulden ökar, så kommer skuldökningen bli större (eftersom lånet är 1,39 större än aktierna) men eftersom denna skuldökning är avdragsgill så motsvarar det nettovärdeökningen på aktierna efter skatt. Detsamma gäller för det fall aktierna sjunker i värde och således skulden minskat. Skuldminskningen blir större än värdet på aktierna, men eftersom skuldminskningen är skattepliktig så blir nettoresultatet noll.

inte vara en nackdel. Eftersom periodiseringen av det instrument som säkrar den monetära posten är frikopplad, kan den skattskyldige i princip välja den värdering som är mest fördelaktig. Om valutakursen har rört sig på ett sådant sätt att den skattskyldige redovisar en förlust på portföljen av monetära poster enligt 14 kap. 8 § IL, kan han vid periodiseringen av lagret av motstående säkringsinstrument låta bli att ta upp den motsvarande valutavinsten och istället redovisa instrumenten till anskaffningsvärde enligt 17 kap. 20 § IL.

I teorin finns skatteplaneringsmöjlighet även för företag som inte har lager av finansiella instrument i den meningen att det är frivilligt att tillämpa RFR2:1/BFN R 7. Om t.ex. portföljen av fordringar/skulder har minskat i värde till följd av valutakursfluktuationer, kan dessa företag välja att inte tillämpa RFR2:1/BFN R 7 och på så sätt få avdrag för dessa värdeminskningar (samtidigt som motsvarande säkringsinstrument beskattas enligt kapitalvinstreglerna). Skatteplaneringsutrymmet torde dock vara begränsat i jämförelse med företag som har lager av finansiella instrument. Utrymmet för att ändra redovisningsprincip mellan åren beroende på hur valutakurserna har gått bör vara mer begränsat, än möjligheten för företag med lager av finansiella instrument att byta värderingsprincip enligt 17 kap. 20 § IL.

Sammanfattningsvis tycks gälla, att det kan vara en fördel för skattskyldiga med lager av finansiella instrument som säkrar monetära poster (t.ex. storföretagens internbanker), att låta bli att använda den möjlighet som RFR tillhandahåller att redovisa enligt BFN R 7. För övriga skattskyldiga bör det vara fördelaktigt att tillämpa RFR2:1/BFN R 7 eftersom det ökar möjligheterna att använda 14 kap. 8 § IL vid beskattningen.

För det flesta skattskyldiga lär emellertid skatteplaneringsmöjligheten inte hamna i förgrunden. Regelmassan är svåröverskådlig och till den komplexitet som behandlats här skall läggas de frågor som uppstår i samband med säkringar av icke-monetära poster¹³. Det huvudsakliga problemet med regelverket är inte att det skapar vissa möjligheter till periodiseringsvinster, utan att det skapar en osäkerhet beträffande vilka skatteeffekter valet av säkringslösningar och redovisningsprinciper medför. För de allra flesta skattskyldiga är syftet med internbanker och liknande avdelningar, att administrera koncernens risker på ett visst sätt och skattefrågor är inte styrande därvidlag. Det är olyckligt att skattefrågorna är så svårutredda inom ett område där företagen knappast verkar för att åstadkomma periodiseringsvinster utan för att minimera risken för framtida överraskningar.

Henrik Andersson, jur kand, är skatteansvarig för Holmen.

¹³ Andersson, Beskattning av säkringsarrangemang för finansiella lagertillgångar, SN 2007 s. 744 ff.